

Investigating the Effect of Ethical Ideology on Auditors' Self-Efficacy

Reza Nemati Koshteli¹

Received: 2022/08/03

Accepted: 2022/09/16

Research Paper

Abstract

Ethics is a part of the audit process, which is essential as a basic criterion for providing a fair opinion for auditors. For this purpose, ethical ideology includes a system of ethical values for ethical judgments that provide guidelines for resolving ethical behavior and professional judgment. On the other hand, the auditor's self-efficacy, which is defined as the auditor's expectation of himself to perform professional duties, can be influenced by ethical ideology. Since auditors seek to increase the quality of auditing in order to maintain their professional credibility, for this reason, it is necessary to examine the ethical components affecting the performance of auditors. Therefore, the purpose of this research is to investigate the effect of auditors' ethical ideology on their self-efficacy. The sample of this study is selected by the availability method from all individuals working in auditing firms, members of the Iranian Institute of Certified Public Accountants, and the auditors of the Auditing Organization in 2022. The research method is a descriptive survey, and the instrument used in the research is a standard questionnaire. In order to test the hypotheses, structural equation modeling is incorporated using LISREL software. The research results show that ethical ideology, according to Forsyth's model, has a positive and significant effect on auditors' self-efficacy. Also, the ethical ideology of idealism has a positive and significant effect and the ethical ideology of relativism has a negative and significant effect on auditors' self-efficacy.

Keywords: Ethical Ideology, Self-Efficacy, Structural Equation Modeling

JEL Classification: M42, Z10

---

1. Assistant Professor, Department of Accounting, islamshahr Branch, Islamic Azad University, islamshahr, Iran
(Corresponding Author)
(Email: nematikoshteli@iiu.ac.ir)

بررسی تأثیر ایدئولوژی اخلاقی بر خودکارآمدی حسابرسان

رضا نعمتی کشتلی^۱

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۲۵

چکیده

اخلاق بخشی از فرایند حسابرسی است که به‌عنوان یک معیار اساسی جهت ارائه اظهارنظر منصفانه برای حسابرسان ضروری می‌باشد. بدین منظور، ایدئولوژی اخلاقی دربرگیرنده نظام ارزش‌های اخلاقی برای قضاوت‌های اخلاقی است که دستورالعمل‌هایی را برای حل و فصل رفتارهای اخلاقی و قضاوت حرفه‌ای فراهم می‌کند. از سوی دیگر، خودکارآمدی حسابرس که به‌عنوان انتظار حسابرس از خود در جهت عمل به وظایف حرفه‌ای تعریف می‌شود، می‌تواند تحت تأثیر ایدئولوژی اخلاقی قرار گیرد؛ چرا که حسابرسان به منظور حفظ اعتبار حرفه‌ای خود، به دنبال افزایش کیفیت حسابرسی هستند و از این جهت بررسی مؤلفه‌های اخلاقی تأثیرگذار بر عملکرد حسابرسان ضروری می‌باشد. از این‌رو هدف این پژوهش، بررسی تأثیر ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان بر خودکارآمدی آنان می‌باشد. نمونه آماری پژوهش شامل ۵۴۳ نفر حسابرسان شاغل در مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی در سال ۱۴۰۰ است که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و ابزار مورد استفاده در پژوهش، پرسش‌نامه استاندارد می‌باشد. به منظور آزمون فرضیه‌ها، از مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار لیزرل بهره برده شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ایدئولوژی اخلاقی طبق الگوی فورسیث بر خودکارآمدی حسابرسان تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. همچنین ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی تأثیر مثبت و معنی‌دار و ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی تأثیر منفی و معنی‌داری بر خودکارآمدی حسابرسان دارد.

واژه‌های کلیدی: ایدئولوژی اخلاقی، خودکارآمدی، مدل‌سازی معادلات ساختاری.

طبقه‌بندی موضوعی: M42, Z10.

۱. استادیار، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اسلامشهر، اسلامشهر، ایران (نویسنده مسئول) (Email: nematikoshteli@iiu.ac.ir)

مقدمه

خودکارآمدی حسابرس که به باورهای فردی اشاره دارد، بر عملکرد حرفه‌ای حسابرسان تأثیرگذار است و موجب بهبود ادراک فردی حسابرس در خصوص مهارت‌های حرفه‌ای در حسابرسی می‌شود. خودکارآمدی حسابرس، به‌عنوان نوعی قضاوت حسابرس در خصوص عملکرد خود تعریف می‌شود که می‌تواند تحت تأثیر عوامل رفتاری و اخلاقی قرار گیرد (کسیدی^۱، ۲۰۰۲). از آنجا که نقش اصلی حسابرسی در جامعه، اعتباربخشی به گزارش‌های مالی شرکت‌ها و حصول اطمینان از ارائه منصفانه صورت‌های مالی است، لذا انتظار می‌رود حسابرسان علاوه بر برخورداری از دانش و مهارت‌های فنی، عوامل رفتاری و اخلاقی را در انجام رسیدگی‌ها رعایت کنند تا جامعه بتواند از اظهارنظرهای منصفانه آنان، اطمینان معقول حاصل نماید (گلوور و پرویت^۲، ۲۰۱۴). در واقع، خودکارآمدی با توانایی‌ها، اعتماد به نفس، هیجانات مثبت و رفتارهای اخلاقی حسابرسان همبستگی مثبت و معنی‌داری دارد. به طوری که حسابرسان می‌توانند مهارت‌های حرفه‌ای و اعتماد به نفس لازم را به واسطه معیارهای شناختی و رفتاری مناسب کسب کنند و ادراک خود نسبت به توانایی‌های حرفه‌ای و عملکرد فردی را بهبود بخشند و با رعایت اصول و موازین اخلاق حرفه‌ای کیفیت حسابرسی را ارتقا دهند (هنری و کراوورد^۳، ۲۰۰۵).

نتایج تحقیقات رفتاری نشان می‌دهد که ایدئولوژی اخلاقی باید هدایتگر رفتارها باشد و اولویت دادن به اخلاقیات، زمینه را برای ایجاد و ارتقای اثربخشی فردی فراهم می‌کند. به طوری که از ایدئولوژی اخلاقی به‌عنوان یکی از شاخص‌های اساسی رفتاری و اخلاقی به منظور اصلاح رفتار افراد در تصمیم‌گیری‌ها استفاده می‌گردد. از دیدگاه پایه‌گذاران جنبش شناختی و رفتاری، ایدئولوژی اخلاقی با توانایی افراد در حل مناسب مسائل و تصمیم‌گیری‌های صحیح رابطه مستقیم دارد و می‌تواند بر قضاوت اخلاقی حسابرسان تأثیرگذار باشد (نزو و همکاران^۴، ۲۰۱۰). از این‌رو، ایدئولوژی اخلاقی بر تقویت مهارت‌های فردی و بهبود ادراک و قضاوت اخلاقی حسابرسان نسبت به عملکرد فردی یعنی خودکارآمدی آنان تأثیرگذار است که این موضوع موجب بهبود عملکرد حسابرسی می‌گردد و در نهایت کیفیت حسابرسی را افزایش می‌دهد (مارگونایاسا و همکاران^۵، ۲۰۱۹)؛ از سوی دیگر، به دلیل آن که بخش قابل توجهی از عوامل تأثیرگذار بر عملکرد حسابرسان از عوامل تعیین‌کننده رفتار اخلاقی نشأت گرفته می‌شود، لذا پایبندی به رفتارهای اخلاقی و معیارهای اصلی آن شامل ارزش‌های اخلاقی، محیط اخلاقی، تعهد حرفه‌ای و ایدئولوژی اخلاقی به‌عنوان شاخص‌های انسان سالم در جامعه تلقی می‌گردد که این معیارها برای حسابرسان نیز در بهبود خودکارآمدی و ارتقای قضاوت حرفه‌ای امری اجتناب‌ناپذیر است (بانر^۶، ۱۹۹۴).

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که افزایش دانش و مهارت‌های تخصصی حسابرسان در حوزه قوانین رفتارهای اخلاقی و رعایت موازین اخلاقی در حرفه حسابرسی با توجه به رسوایی‌های مالی اخیر در سطح جهان و ایران، ضروری است. به طوری که در بین مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران در سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۶، تعداد ۳۰۶ پرونده انضباطی علیه حسابرسان در جامعه تشکیل گردیده‌است که معادل ۵۶ درصد پرونده‌ها (تعداد ۱۷۲ فقره)، موجب اخطار و توبیخ شده و معادل ۳۸ درصد پرونده‌ها (تعداد ۱۱۷ فقره)، منجر به محدودیت و تعلیق فعالیت مؤسسات حسابرسی شده‌است و ۱۷ فقره باقی‌مانده نیز منتج به نقض رأی گردیده‌است؛ بنابراین

1. Cassidy
2. Glover & Prawitt
3. Henry & Crawford
4. Nezu et al.
5. Margunayasa et al.
6. Bonner

بی‌توجهی به ایدئولوژی اخلاقی و عدول از اصول و ضوابط اخلاق حرفه‌ای برای مؤسسات حسابرسی هزینه و ریسک دارد و اعتبار حرفه حسابرسی را در جامعه مخدوش می‌کند (علوی، ۱۳۹۸).

از این‌رو، پرسش اصلی این پژوهش آن است که خودکارآمدی حسابرسان تا چه اندازه متأثر از ایدئولوژی اخلاقی آنان می‌باشد؟ با توجه به حساسیت و اهمیت موضوع حسابرسی، لزوم بررسی ایدئولوژی اخلاقی در آن به شدت احساس می‌شود. از سوی دیگر، اهمیت ویژه‌ای که خودکارآمدی حسابرسان بر عملکرد حسابرسی به‌عنوان عامل مهم و تأثیرگذار بر کیفیت حسابرسی دارد، انجام پژوهش حاضر با در نظر گرفتن تأثیر ایدئولوژی اخلاقی بر عملکرد حسابرسان و نهایتاً کیفیت حسابرسی ضرورتی انکارناپذیر است؛ لذا هدف پژوهش حاضر، بررسی تأثیر ایدئولوژی اخلاقی بر خودکارآمدی حسابرسان می‌باشد. طبق بررسی‌های انجام‌شده پژوهشی، تاکنون پژوهشی در ایران به این حوزه مطالعاتی نپرداخته‌است. همچنین فصل‌نامه‌های داخلی حسابداری و حسابرسی نیز، نقش مؤثری در این زمینه ایفا ننموده‌اند که این موضوع می‌تواند زنگ خطر مهمی برای جامعه تحقیقاتی کشور تلقی گردد که موجب خواهد شد کیفیت عملکرد حسابرسان و گزارش‌های حسابرسی کاهش یابد (نمازی و رجب‌دری، ۱۳۹۷). فقدان پژوهش کافی در حوزه ارتقای اخلاق و تأثیر آن بر عملکرد حسابرسی، موجب شد تا نویسنده، مقاله حاضر را به نگارش درآورد. انتظار می‌رود نتایج این پژوهش بتواند دستاورد و ارزش‌افزوده علمی به شرح ذیل داشته باشد: اول این که می‌تواند موجب بسط و توسعه مبانی نظری در حوزه رفتار اخلاقی در حسابرسان و منجر به افزایش سطح آگاهی و پیشرفت اخلاقی آن‌ها شود؛ دوم این که اطلاعات سودمندی را در اختیار تدوین‌کنندگان استانداردهای اخلاقی در حرفه حسابرسی قرار دهد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

خودکارآمدی حسابرس

از آنجا که حرفه حسابرسی مبتنی بر رفتار حسابرس و صاحب‌کار است؛ بنابراین این حرفه می‌تواند با نظریه‌های شناختی، رفتاری و اخلاقی رابطه داشته باشد، پس حسابرسان به‌عنوان افرادی متخصص و مستقل، باید از مهارت‌ها و توانایی‌های شناختی و رفتاری کافی برخوردار باشند و با رعایت موازین اخلاقی در حرفه حسابرسی، بتوانند وظایف محول‌شده را به‌درستی انجام دهند. بدین منظور، انجام وظایف حرفه‌ای آنان به عوامل مختلف شناختی، رفتاری و اخلاقی وابسته است که خودکارآمدی به‌عنوان قضاوت حسابرس درخصوص عملکرد حرفه‌ای خود تفسیر می‌شود و رابطه مثبت و معنی‌داری با این عوامل دارد و می‌تواند تحت تأثیر ایدئولوژی اخلاقی به‌عنوان یکی از معیارهای اصلی رفتار اخلاقی قرار گیرد (پارکر^۱، ۱۹۹۸). خودکارآمدی عبارت است از باور فرد به توانایی‌ها و مهارت‌های خود برای انجام دادن عملی طبق تمایل شخصی. در خودکارآمدی، رفتار فرد تحت تأثیر عوامل اجتماعی و رفتاری قرار می‌گیرد؛ اما نحوه چگونگی تأثیرگذاری بر عوامل اجتماعی و رفتاری تحت کنترل فرد است. از این‌رو، خودکارآمدی بر روی تعهد و تلاش جهت دستیابی به هدف مطلوب تأثیرگذار می‌باشد؛ پس خودکارآمدی ضعیف، نشان‌دهنده نابسامانی توانمندی‌های شناختی و موجب تأثیر نامطلوب بر عملکرد و قضاوت حرفه‌ای حسابرس می‌شود (اوگانیمی و مابکوجه^۲، ۲۰۰۷).

1. Parker

2. Ogunyemi & Mabekoje

خودکارآمدی موجب می‌گردد تا حسابرسان به دلیل ارزیابی مستمر عملکرد حرفه‌ای خود، از کیفیت عملکرد رفتاری و اخلاقی بیشتری نسبت به سایر حسابرسان برخوردار شود. به طوری که ادراک مناسب و مطلوب‌تر حسابرسان از عملکرد رفتاری و اخلاقی خود، موجب می‌شود تا حسابرسان در جهت ارتقای سطح کیفیت حسابرسانی گام بردارند (اوردان و پاجارس^۱، ۲۰۰۶). بدین منظور، بررسی خودکارآمدی حسابرسان از این جهت حائز اهمیت است که خودکارآمدی فراوان موجب ارتقای بینش و ادراک فردی حسابرسان نسبت به ویژگی‌ها و مهارت‌های تخصصی در حسابرسانی می‌شود که می‌تواند تحت تأثیر عوامل شناختی و همچنین تعهد حرفه‌ای و ایدئولوژی اخلاقی به‌عنوان یکی از معیارهای اساسی رفتارهای اخلاقی قرار گیرد (افیفه و همکاران^۲، ۲۰۱۵). حسابرسانی که از خودکارآمدی بیشتری برخوردار هستند، تلاش بیشتری جهت دستیابی به اهداف تعیین‌شده، صرف می‌کنند و حسابرسانی که خودکارآمدی ضعیفی دارند، ممکن است از کوشش زیاد جهت رسیدن به اهداف موردنظر خودداری کنند (استاکوویچ و لوتانس^۳، ۱۹۹۸).

نتایج پژوهش سکرکا و باگازی^۴ (۲۰۱۵)، نشان می‌دهد که باور و اعتقاد حسابرسان به مهارت‌ها و توانمندی‌های فردی، موجب می‌شود تا حسابرسان به وضعیت موجود کنترل بیشتری داشته باشد و قضاوت حرفه‌ای و اخلاقی مناسب‌تری ارائه نماید؛ لذا، خودکارآمدی حسابرسان که از ارزیابی توانایی‌ها و مهارت‌های فردی حسابرسان نشأت می‌گیرد، عملکرد حرفه‌ای و قضاوت اخلاقی حسابرسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و کیفیت قضاوت حرفه‌ای و تقارن اطلاعاتی را افزایش می‌دهد. لوننبرگ^۵ (۲۰۱۱)، در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که تأثیرگذاری عوامل شناختی و اخلاقی بر خودکارآمدی حسابرسان، موجب افزایش عزت نفس حسابرسان جهت انجام وظایف حرفه‌ای می‌شود و می‌تواند باعث توانمندسازی حسابرسان برای منسجم کردن انگیزه‌های شخصی جهت رفع نیازهای خود و اصلاح عملکرد فردی گردد. آژن^۶ (۲۰۰۵) او نیز، معتقد است که هر اندازه قضاوت حرفه‌ای حسابرسان بر پایه ارزش‌های اخلاقی و عوامل شناختی و رفتاری مناسب و براساس اصول و موازین اخلاق حرفه‌ای باشد، قابلیت اتکای گزارش‌های حسابرسانی بیشتر می‌شود. لذا ویژگی‌های روان‌شناختی و رفتاری بر باور حسابرسان به ظرفیت‌ها و توانایی‌های خود در انجام دادن موفقیت‌آمیز کارها تأثیرگذار است و این ویژگی‌ها می‌تواند کیفیت حسابرسانی را از طریق قابلیت اتکای بالای شواهد جمع‌آوری شده پشتوانه اظهارنظر حسابرسان، افزایش دهد.

ایدئولوژی اخلاقی

اخلاق به‌عنوان شاخه‌ای از فلسفه تعریف می‌شود که دربرگیرنده ارزش‌های مربوط به انسان، خوبی و بدی اهداف، درستی و نادرستی اعمال و پیامدهای رفتار و محتوای این‌گونه اقدام‌ها می‌باشد (رویایی و ابراهیمی، ۱۳۹۴). در حسابداری و حسابرسانی نیز، اخلاق موضوع مهمی تلقی می‌شود؛ زیرا اخلاق بر سه جنبه اساسی رفتار فردی، رفتار سازمانی و رفتار اجتماعی حسابداران و حسابرسان تأثیرگذار می‌باشد. رفتار فردی به شخصیت حسابداران و حسابرسان مربوط می‌شود و به آن‌ها کمک می‌کند در شرایطی که استاندارد خاصی وجود ندارد و یا در انجام وظایف حرفه‌ای استانداردها دارای ابهام هستند، بهترین قضاوت حرفه‌ای را انجام دهند؛ از سوی دیگر، رفتار سازمانی

1. Urdan & Pajares
2. Afifah et al.
3. Stajkovic & Luthans
4. Sekerka & Bagozzi
5. Lunenburg
6. Ajzen

حسابداران و حسابرسان به نقش آن‌ها در فعالیت‌های اقتصادی واحد تجاری مرتبط است؛ اما رفتار اجتماعی به نقش حسابداران و حسابرسان در رابطه با محیط اجتماعی و پیرامون آن اشاره دارد. در نتیجه اجزای اخلاق چند بعدی بوده و یک فرایند تعاملی تلقی می‌گردد که اجزای آن دائماً در حال تغییر است و بر روی یکدیگر تأثیر می‌گذارد. به طوری که ارزش‌های اخلاقی، مذهب، محیط اخلاقی، ایدئولوژی اخلاقی و تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی بر توسعه اخلاقی تأثیرگذار می‌باشد؛ لذا بررسی و تأثیر این عوامل بر عملکرد حرفه‌ای حسابداران و حسابرسان ضروری است (نمازی و رجب‌دری، ۱۳۹۶).

ایدئولوژی اخلاقی، به فلسفه اخلاقی فرد اشاره دارد که فرد برای تصمیمات اخلاقی استفاده می‌کند و برای تجارت فردی حسابرسان مستقل به کار گرفته می‌شود (هانگ و همکاران^۱، ۲۰۱۲). در واقع، دو نوع ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی و نسبی‌گرایی وجود دارد که تصمیمات اخلاقی فرد را شکل می‌دهد. در آرمان‌گرایی بیان می‌شود، حقایق جهانی بدون تغییر بوده که باید تصمیم‌گیری اخلاقی فرد را شکل دهد؛ اما نسبی‌گرایی به این موضوع اشاره دارد که هیچ حقایق جهانی وجود ندارد و آن چیزی که اخلاقی است به فرهنگ و جامعه وابسته است (اسماعیل و یوهانیس^۲، ۲۰۱۸). فورسیث^۳ (۱۹۸۰)، اعتقاد دارد که افراد بدون توجه به اصول و موازین اخلاقی، وضعیتی به خود می‌گیرند که این موضع‌گیری بر روی قضاوت آن‌ها تأثیرگذار است. فورسیث معتقد است که ارزش‌های اخلاقی، عقاید و شخصیت افراد نتیجه یک معیار مفهومی یکپارچه تحت عنوان فلسفه اخلاق فردی می‌باشد. به همین منظور، دو جنبه اصلی فلسفه اخلاقی آرمان‌گرایی و نسبی‌گرایی را مطرح نموده‌است. در واقع، ایدئولوژی اخلاقی فورسیث به جای این که در کنکاش سطح توسعه اخلاقی افراد باشد، به شکل گسترده‌ای بر روی یک معیار روان‌سنجی جامع برای سنجش و اندازه‌گیری رفتار اخلاقی اشخاص تمرکز دارد؛ لذا طبق الگوی فورسیث، رفتار افراد در زمان مواجه شدن با یک مشکل و محدودیت اخلاقی، به وسیله فلسفه اخلاقی خودشان تعیین می‌گردد (کوت و همکاران^۴، ۲۰۱۳). از آنجا که بررسی ایدئولوژی اخلاقی می‌تواند افراد را نسبت به استفاده از اصول مربوط به تصمیم‌گیری صحیح و انجام رفتارهای اخلاقی در موقعیت‌های دشوار یاری رساند، شایسته است در جهانی که مسائل اخلاقی پیوسته در حال تغییر است، حسابرسان نیز آگاهی کافی و مناسبی از نظریه‌های اخلاقی داشته باشند تا بتوانند رفتارهای اخلاقی مناسبی انجام دهند و عملکرد حرفه‌ای و قضاوت اخلاقی خود را ارتقا دهند (دوسکا و همکاران^۵، ۲۰۱۸). در واقع، امکان پیش‌بینی تفاوت‌های فردی در قضاوت اخلاقی به واسطه ایدئولوژی اخلاقی فراهم می‌شود؛ به طوری که عامل شدت اخلاقی که به میزان ادراک شخص از اخلاقی بودن موضوع اشاره دارد، تحت تأثیر ایدئولوژی اخلاقی قرار می‌گیرد. از این‌رو آرمان‌گرایی بر شدت اخلاقی تأثیر مثبت و نسبی‌گرایی بر شدت اخلاقی تأثیر منفی دارد. اگرچه شدت اخلاقی فرایند تصمیم‌گیری و قضاوت اخلاقی حسابرسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ لذا باید توجه نمود که آرمان‌گرایی و نسبی‌گرایی هر کدام به ترتیب بر درک اخلاقی حسابرسان تأثیر مثبت و منفی دارد و قضاوت‌های اخلاقی حسابرسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (دورانتس و همکاران^۶، ۲۰۰۶). نتایج پژوهش آسری و گینتینگ^۷ (۲۰۲۰)، نشان می‌دهد که حسابرسان باید به ایدئولوژی اخلاقی پایبند بوده و استانداردهای اخلاقی را رعایت نمایند و از اهداف هنجارهای

1. Huang et al.
2. Ismail & Yuhanis
3. Forsyth
4. Cote et al.
5. Duska et al.
6. Dorantes et al.
7. Asry & Ginting

حرفه‌ای که به‌عنوان یکی از جنبه‌های تعهد حرفه‌ای تلقی می‌گردد، حمایت کنند. در ارائه تصمیم ارزیابی اخلاقی به‌عنوان حرفه‌ای‌گرایی، توانایی کنترل یک چالش اخلاقی برای حسابرسان ضروری است و این موضوع بر باور حسابرس به توانایی‌ها و مهارت‌های خود در انجام عملکرد حرفه‌ای یعنی خودکارآمدی حسابرس تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد؛ همچنین نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد، حسابرسانی که به رفتار اخلاقی معتقد هستند و خود را ملزم به پیروی از اصول و موازین اخلاقی می‌کنند، نتیجه آن بروز نوع خاصی از استرس شغلی است که این موضوع نشان می‌دهد، ایدئولوژی اخلاقی رابطه معنی‌داری با عملکرد حرفه‌ای حسابرسان دارد (شوکلای و سریواستاوا^۱، ۲۰۱۷)؛ از سوی دیگر دابینسکی و همکاران^۲ (۲۰۰۵)، معتقدند افرادی که از سطح آرمان‌گرایی کمتری برخوردار هستند، به اصول و قوانین اخلاقی متکی نیستند و افرادی که سطح نسبی‌گرایی کمتری دارند، بر این باورند که باید همسو با ارزش‌های اخلاقی عمل کنند. در نتیجه ایدئولوژی اخلاقی با عملکرد شغلی حسابرسان رابطه معنی‌داری دارد و تفاوت در گرایش‌های اخلاقی بر خودکارآمدی حسابرسان تأثیرگذار است. مطالعاتی که تاکنون در حوزه‌های مختلف حسابداری و حسابرسی صورت پذیرفته به بررسی هر عامل به‌طور مجزا پرداخته‌اند که در ادامه به برخی پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه اشاره می‌شود.

شایسته شجاعی و پورزمانی (۲۰۲۲)، در پژوهشی تأثیر رفتار اخلاقی و هویت اجتماعی بر عملکرد شغلی حسابرسان با تأکید بر تعارض نقش، خودکارآمدی و حساسیت‌های اخلاقی را بررسی نمودند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که رفتار اخلاقی و هویت اجتماعی بر عملکرد شغلی حسابرسان تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد؛ همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که خودکارآمدی و حساسیت‌های اخلاقی تأثیر مثبت و معنی‌دار و تعارض نقش، تأثیر منفی و معنی‌داری بر عملکرد شغلی حسابرسان دارند.

دروزد و همکاران^۳ (۲۰۲۰)، در پژوهشی تأثیر ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان بر عملکرد حرفه‌ای آنان را بررسی نمودند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که برای ارزیابی رفتار و ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان می‌توان از معیارهای اثربخشی منطبق بر ارزش‌های اخلاقی و استانداردهای آزمون اخلاقی استفاده نمود. آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که ایدئولوژی و معیارهای ارزش‌های اخلاقی حسابرسان باید مانند شاخص‌های دستیابی به اهداف واحد تجاری ارزیابی شوند.

اسماعیل و یوهانیس (۲۰۱۸)، در پژوهشی عوامل تأثیرگذار بر رفتار اخلاق کاری حسابرسان را بررسی نمودند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که رفتار اخلاق کاری بین حسابرسان تحت تأثیر تعهد حرفه‌ای، محیط و قوانین اخلاقی مستقل، ارزش‌های اخلاقی شرکت‌ها و ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی و نسبی‌گرایی می‌باشد.

اکبر^۴ (۲۰۱۶)، در پژوهشی تأثیر خودکارآمدی، تعهد حرفه‌ای و پایبندی به تصمیم‌گیری اخلاقی بر مؤسسات حسابرسی با نقش تعدیل‌کننده ملاحظات اخلاقی را بررسی نمود. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که خودکارآمدی، تعهد حرفه‌ای و پایبندی به تصمیم‌گیری اخلاقی تأثیر مثبت و معنی‌داری بر تصمیم‌گیری اخلاقی حسابرسان دارد.

افیفا و همکاران (۲۰۱۵)، در پژوهشی تأثیر خودکارآمدی، تعارض نقش و حساسیت‌های اخلاقی بر عملکرد حرفه‌ای حسابرسان را بررسی نمودند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که خودکارآمدی و حساسیت‌های اخلاقی تأثیر مثبت و معنی‌دار و تعارض نقش، تأثیر منفی و معنی‌داری بر عملکرد حرفه‌ای حسابرسان دارند.

رجب‌دري و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی رابطه رفتار اخلاقی و نظریه‌های اخلاقی در قضاوت حسابربان را بررسی نمودند. نتایج کلی تحقیق نشان می‌دهد که بین رفتار اخلاقی حسابربان و نظریه‌های اخلاقی رابطه معنی‌داری وجود دارد. یافته‌ها نشان می‌دهد که نظریه‌های دیگرگرایی، عدالت‌گرایی، خیرگرایی و فضیلت محور، رابطه مثبت و معنی‌داری با رفتار اخلاقی حسابربان دارند و بین نظریه‌های وظیفه‌گرایی و سودگرایی با رفتار اخلاقی حسابربان رابطه معنی‌داری مشاهده نشد.

باغومیان و رجب‌دري (۱۳۹۹)، در پژوهشی رابطه بین ایدئولوژی اخلاقی و استرس حسابداران رسمی را بررسی نمودند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که بین آرمان‌گرایی و استرس حسابداران رسمی، رابطه مستقیم و معنی‌داری وجود دارد؛ اما بین نسبی‌گرایی و استرس این حسابداران رابطه معکوس و معنی‌داری مشاهده شد. بنابراین یافته‌های تحقیق بیان می‌کند که ضروری است برنامه‌ریزی‌های مناسبی در ارتباط با ایدئولوژی اخلاقی حسابربان انجام گیرد.

سلیمی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی تأثیر گزاره‌های خودکارآمدی بر کیفیت حسابرسی را بررسی نمودند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که خودکارآمدی حسابربان موجب ارتقای سطح کیفیت حسابرسی می‌شود و همچنین فرهنگ فردگرایی رابطه مثبت و معنی‌داری با کیفیت حسابرسی دارد و موجب تقویت مثبت این رابطه می‌گردد.

شایسته شجاعی و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی تأثیر معیارهای اخلاقی شامل محیط اخلاقی، تعهد حرفه‌ای، ارزش‌های اخلاقی و ایدئولوژی اخلاقی بر عملکرد حسابربان را بررسی نمودند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد که کلیه معیارهای اخلاقی نام‌برده بر عملکرد شغلی حسابربان تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند؛ همچنین مؤلفه‌های مربوط به محیط اخلاقی شامل محیط ابزاری، محیط دلخواه، محیط مستقل، محیط ضوابط، محیط کارایی‌محور و محیط قانون و مقررات بر عملکرد حسابربان تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند، اما از مؤلفه‌های مرتبط با ایدئولوژی اخلاقی، تأثیر آرمان‌گرایی بر عملکرد حسابربان مثبت و معنی‌دار است و تأثیر نسبی‌گرایی بر عملکرد حسابربان منفی و معنی‌دار.

رویایی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی رابطه بین ایدئولوژی اخلاقی و ویژگی‌های جمعیت‌شناسی با رفتارهای کاهنده کیفیت حسابرسی را بررسی نمودند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که فلسفه اخلاق فردی (ایدئولوژی اخلاقی) حسابربان بر رفتارهای غیرحرفه‌ای کاهنده کیفیت حسابرسی تأثیرگذار است. یافته‌ها حاکی از آن است که بین آرمان‌گرایی و رفتارهای کاهنده کیفیت حسابرسی رابطه منفی و معنی‌دار و بین نسبی‌گرایی و رفتارهای کاهنده کیفیت حسابرسی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش، می‌توان نتیجه‌گیری نمود که ایدئولوژی اخلاقی بر عملکرد حسابربان و کیفیت حسابرسی تأثیرگذار است. همان‌طور که بیان شد مطابق با نظر بانر (۱۹۹۴)، ایدئولوژی اخلاقی به‌عنوان یکی از معیارهای اصلی رفتارهای اخلاقی، در بهبود خودکارآمدی و ارتقای قضاوت حرفه‌ای حسابربان تأثیرگذار می‌باشد؛ از سوی دیگر نزو و همکاران (۲۰۱۰)، به این نتیجه دست یافتند که ایدئولوژی اخلاقی با توانایی افراد در حل مناسب مسائل و تصمیم‌گیری‌های صحیح، رابطه مستقیم دارد و می‌تواند بر قضاوت اخلاقی حسابربان تأثیرگذار باشد. نتایج پژوهش مارگونایاسا و همکاران (۲۰۱۹)، نشان می‌دهد که ایدئولوژی اخلاقی بر تقویت مهارت‌های فردی و بهبود

ادراک و قضاوت اخلاقی حسابرسان نسبت به عملکرد فردی یعنی خودکارآمدی آنان تأثیرگذار است. از این رو در این پژوهش انتظار بر این است که ایدئولوژی اخلاقی طبق الگوی فورسیث بر خودکارآمدی حسابرسان تأثیرگذار باشد و موجب بهبود قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابرسی گردد. با توجه به این شواهد، فرضیه اصلی پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه اصلی: ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان طبق الگوی فورسیث بر خودکارآمدی آنان تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد.

مطابق نتایج پژوهش **دورانتس و همکاران (۲۰۰۶)**، ایدئولوژی‌های اخلاقی آرمان‌گرایی و نسبی‌گرایی هر کدام به ترتیب بر درک اخلاقی حسابرسان تأثیر مثبت و منفی دارد و قضاوت‌های اخلاقی حسابرسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. نتایج پژوهش **باغومیان و رجب‌دري (۱۳۹۹)** نیز، دلالت بر آن دارد که بین ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی و استرس حسابداران رسمی، رابطه مستقیم و معنی‌دار و بین ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی و استرس حسابداران رسمی، رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد؛ همچنین **شایسته شجاعی و همکاران (۱۳۹۹)**، در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی بر عملکرد حسابرسان تأثیر مثبت و معنی‌دار و ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی بر عملکرد حسابرسان تأثیر منفی و معنی‌داری دارد. با توجه به این شواهد، فرضیه‌های فرعی بررسی شده در این پژوهش به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه فرعی اول: ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی حسابرسان بر خودکارآمدی آنان تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد.

فرضیه فرعی دوم: ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی حسابرسان بر خودکارآمدی آنان تأثیر منفی و معنی‌داری دارد.

روش‌شناسی پژوهش

روش این پژوهش، توصیفی-پیمایشی است. با توجه به هدف، از نوع تحقیقات کاربردی تلقی می‌شود. ابزار کار پژوهش حاضر پرسش‌نامه استاندارد می‌باشد. چارچوب نظری و پیشینه پژوهش، از راه مطالعات کتابخانه‌ای به دست آمده و برای آزمون رد یا پذیرش فرضیه‌ها از روش استقرا استفاده شده است؛ همچنین آزمون فرضیه‌ها از طریق تحلیل عامل تأییدی و تکنیک مدل‌سازی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار لیزرل^۱ انجام شده است.

جامعه آماری این پژوهش، کلیه حسابرسان مشغول به کار در سازمان حسابرسی و مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران در سال ۱۴۰۰ است. به دلیل آن که مدل‌سازی معادلات ساختاری تا حدودی با برخی از جنبه‌های رگرسیون چند متغیری شباهت دارد، برای تعیین حجم نمونه می‌توان از روش تعیین حجم نمونه در مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده نمود. از این رو حجم نمونه می‌تواند بین ۵ تا ۱۵ ($5q \leq n \leq 15q$) مشاهده به ازای هر متغیر اندازه‌گیری شده باشد که در این صورت q تعداد متغیرهای مشاهده شده و n حجم نمونه می‌باشد (**هومن، ۱۳۹۶**). به منظور انتخاب آزمودنی‌ها از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شده است. با توجه به تعداد سؤال (گویه‌های پرسش‌نامه که ۲۳ گویه می‌باشد، حداقل به تعداد (5×23) ۱۱۵ نمونه نیاز است؛ بنابراین به منظور تصمیم‌پذیری بهتر و دقیق نتایج پژوهش به جامعه آماری نامحدود پژوهش، تعداد ۶۱۰ پرسش‌نامه توزیع گردید و از بین آن‌ها با توجه به بازنگشتن برخی پرسش‌نامه‌ها و شناسایی آزمودنی‌های بی‌تفاوت، ۵۴۳ پرسش‌نامه مفید تشخیص داده شد و از آن‌ها استفاده گشت.

متغیرهای پژوهش

متغیرهای این تحقیق مشتمل بر دو دسته متغیر مستقل و متغیر وابسته به شرح زیر است:

متغیر مستقل پژوهش

متغیر مستقل در این پژوهش، ایدئولوژی اخلاقی است که به‌عنوان سیستمی از اخلاقیات جهت تصمیم‌گیری‌های اخلاقی افراد در خصوص رفتارهای چالش برانگیز به کار گرفته می‌شود (فوریسیث، ۱۹۸۰). برای اندازه‌گیری ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان از پرسش‌نامه ایدئولوژی اخلاقی فوریسیث (۱۹۸۰) استفاده شده است. این پرسش‌نامه با ۲۰ گویه به سنجش دو بعد آرمان‌گرایی (۱۰ گویه اول) و نسبی‌گرایی (۱۰ گویه دوم) با طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق می‌پردازد. در ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی، رفاه افراد در محوریت و نقطه شروع تصمیم‌گیری‌ها قرار می‌گیرد. افراد با خصوصیات اخلاقی آرمان‌گرایی معتقدند، به روش و شیوه‌ای باید عمل نمود که به دیگران آسیبی وارد نشود. از طرف دیگر، افرادی که درجه آرمان‌گرایی کمتری دارند، معتقدند که نمی‌توان در تمامی شرایط از ورود آسیب به دیگران جلوگیری نمود؛ اما ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی، فاقد مجموعه‌ای کامل و جامع از ضوابط، قوانین و معیارهای اخلاقی است. افراد با نسبی‌گرایی فراوان، به پذیرش قوانین گروهی تمایل ندارند و بر این عقیده‌اند که صرفاً در اخلاقی‌بودن و غیراخلاقی‌بودن یک عمل یا تصمیم دخیل هستند و ممکن است عمل یا رفتاری که در یک موقعیت اخلاقی تلقی می‌شود، در شرایط دیگر اخلاقی نباشد و در این خصوص هیچ‌گونه تضمینی وجود ندارد (کوت و همکاران، ۲۰۱۳)؛ لذا در پژوهش انجام‌شده بهشتی و رویایی (۱۳۹۶)، متخصصان و استادان آشنا به موضوع، روایی پرسش‌نامه ایدئولوژی اخلاقی فوریسیث (۱۹۸۰) را تأیید کردند. پایایی پرسش‌نامه نیز با بهره‌گیری از روش آلفای کرونباخ برای تمامی متغیرها بالاتر از مقدار ۰/۷ می‌باشد که نشان می‌دهد اعتبار پرسش‌نامه پذیرفتنی است.

متغیر وابسته پژوهش

خودکارآمدی حسابرس، به‌عنوان متغیر وابسته این پژوهش تلقی می‌گردد. در واقع، خودکارآمدی حسابرس به‌عنوان قضاوت‌های فردی حسابرس در خصوص توانایی‌های خود در انجام وظایف حرفه‌ای تعریف می‌شود (لونبرگ، ۲۰۱۱). برای سنجش این متغیر، از پرسش‌نامه خودکارآمدی فردی ریگز و کنایت^۱ (۱۹۹۴) استفاده شده است (اوردان و پاجارس، ۲۰۰۶). این پرسش‌نامه حاوی سه سؤال است که بر مبنای طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از تماماً موافق (با نمره ۵) تا تماماً مخالف (با نمره ۱) امتیازدهی شده است. از این رو در پژوهش انجام‌شده سلیمی و همکاران (۱۳۹۹)، روایی این پرسش‌نامه را استادان آشنا به موضوع تأیید کرده‌اند و پایایی پرسش‌نامه نیز با بهره‌گیری از روش آلفای کرونباخ بیشتر از مقدار ۰/۷ می‌باشد که نشان می‌دهد اعتبار پرسش‌نامه پذیرفتنی است.

یافته‌های پژوهش

با توجه به بررسی چگونگی توزیع نمونه آماری، از مجموع ۵۴۳ نفر افراد نمونه که جواب داده‌اند، تعداد ۴۲۵ نفر مرد و ۱۱۸ نفر زن می‌باشند. سطح تحصیلات پاسخ‌دهندگان پرسش‌نامه‌ها شامل ۴۰ درصد کارشناسی، ۵۲ درصد کارشناسی ارشد و ۸ درصد دانشجوی دکتری و فارغ‌التحصیل دکتری است. ۲۱ درصد از مشاهدات کمتر از ۳۰ سال،

۳۳ درصد بین ۳۰ الی ۴۰ سال و ۴۶ درصد بقیه بیش از ۴۰ سال سن داشتند. سابقه کار حرفه‌ای ۳۷ درصد مشاهدات کمتر از ۱۰ سال، ۳۵ درصد بین ۱۰ الی ۲۰ سال و ۲۸ درصد آن‌ها بیش از ۲۰ سال می‌باشد؛ همچنین رتبه شغلی پاسخ‌دهندگان پرسش‌نامه‌ها ۱۸ درصد حسابرسان، ۳۲ درصد حسابرس‌ارشد، ۳۶ درصد سرپرست و ۱۴ درصد بقیه سرپرست‌ارشد، مدیر و شریک مؤسسه می‌باشند. بررسی اطلاعات جمعیت‌شناسی، دلالت بر این واقعیت دارد که بیش از ۷۸ درصد از پاسخ‌دهندگان مرد هستند و زنان بخش کوچکی از نمونه پژوهش را به خود اختصاص داده‌اند. در جدول (۱)، شاخص مرکزی میانگین و شاخص‌های پراکندگی از جمله انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی برای متغیرهای کمی پژوهش محاسبه شده‌است.

جدول (۱): نتایج آماری توصیفی برای متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی	۱	۵	۲/۹۹	۰/۴۳	۰/۲۲	-۰/۲۹
ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی	۱	۵	۳/۰۲	۰/۴۳	۰/۰۰	۰/۱۳
خودکارآمدی حسابرسان	۱	۵	۳/۷۶	۱/۰۵	-۰/۰۲	-۰/۵۳

در این پژوهش به منظور تعیین روایی پرسش‌نامه‌ها از روایی محتوایی و سازه استفاده شد. در روایی محتوایی، در قالب یک روش دلفی و با کمک فرم‌های نسبت روایی محتوایی^۱ و شاخص روایی محتوا^۲ و به کمک ده نفر از خبرگان (هومن، ۱۳۹۶) شامل استادان دانشگاه و صاحب‌نظران حوزه حسابداری و حسابرسی بهره گرفته شد. با توجه به این که مقدار نسبت روایی محتوایی سؤالات بیشتر از ۰/۶۲ به دست آمد، کلیه سؤالات پرسش‌نامه ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان شامل ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی (۱۰ گویه) و ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی (۱۰ گویه) و همچنین تمامی سؤالات پرسش‌نامه خودکارآمدی حسابرسان (۳ گویه) مورد استفاده قرار گرفت.

اما با به‌کارگیری فرم شاخص روایی محتوا، برخی سؤالات پرسش‌نامه‌ها از نظر ساده بودن، واضح بودن و مربوط بودن اصلاح شدند. در واقع، سؤالات اصلاح‌شده، سؤالاتی بودند که ضریب آن‌ها کمتر از ۰/۷۹ بود. در مورد روایی سازه، مقدار عامل تأییدی نشان می‌دهد که چقدر نشانگرها رابطه همگرایی با سازه مورد بررسی دارند و همچنین چقدر هر نشانگر فقط در یک سازه از بار عاملی بالایی برخوردار می‌باشد (هومن، ۱۳۹۶). بدین منظور، از دو نوع روایی همگرا و واگرا استفاده شد. نتایج بررسی روایی همگرا، نشان می‌دهد که ضریب معنی‌داری تمام بارهای عاملی بزرگ‌تر از ۲/۵۸ می‌باشد؛ یعنی تمامی بارهای عاملی با اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است و مقادیر تمام بارهای عاملی نیز بالای ۰/۵ می‌باشد. از طرفی میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) مؤلفه‌ها نیز بالای ۰/۵ است و همین‌طور پایایی ترکیبی همه مؤلفه‌ها بزرگ‌تر از میانگین واریانس استخراج‌شده آن بوده‌است؛ لذا می‌توان بیان نمود که روایی همگرای سازه‌های مدل، تأیید می‌شوند. از سوی دیگر، در بررسی روایی واگرا نیز، از آزمون فورنل و لارکر و آزمون بار عرضی استفاده شد. در آزمون فورنل و لارکر یافته‌ها نشان می‌دهد، جذر میانگین واریانس استخراج‌شده هر متغیر پنهان، بیشتر از حداکثر همبستگی آن متغیر با دیگر متغیرهای پنهان مدل است. بنابراین نتایج آزمون بار عرضی نشان می‌دهد بارهای عاملی هر کدام از متغیرهای پژوهش بیشتر از بارهای عاملی مشاهده‌پذیرهای دیگر مدل‌های اندازه‌گیری موجود در مدل می‌باشد و بار عاملی هر متغیر مشاهده‌پذیر بر روی متغیر پنهان متناظرش

حداقل ۰/۱ بیشتر از بارهای عاملی همان متغیر مشاهده‌پذیر بر متغیرهای پنهان دیگر بود که نتایج این دو آزمون نیز، بیانگر روایی واگرا می‌باشد.

جدول (۲): نتایج ضرایب روایی و پایایی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	آلفای کرونباخ	CR	AVE	MSV	ASV	۱	۲	۳
ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی	۰/۷۳	۰/۸۱	۰/۶۶	۰/۴۱	۰/۲۷	۰/۷۸	-	-
ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی	۰/۷۷	۰/۸۳	۰/۶۴	۰/۴۴	۰/۳۲	۰/۵۴	۰/۷۶	-
خودکارآمدی حسابرس	۰/۸۲	۰/۸۷	۰/۶۰	۰/۴۱	۰/۲۹	۰/۴۸	۰/۵۳	۰/۸۳

در این پژوهش از روش آلفای کرونباخ و روش پایایی ترکیبی به‌عنوان دقیق‌ترین روش پایایی استفاده شده است. مقادیر این دو ضریب طبق جدول (۲) برای همه سازه‌ها بالای ۰/۷ است که نشان می‌دهد ابزار اندازه‌گیری پژوهش پایایی زیادی دارد و پایایی مقیاس‌ها تأیید می‌گردد، بنابراین روایی همگرا تأیید می‌شود زیرا $CR > AVE$ ، $CR > 0.7$ و $AVE > 0.5$ می‌باشد. روایی واگرا نیز مورد تأیید است، زیرا $MSV < AVE$ و $ASV < AVE$ می‌باشند.

جدول (۳): نتایج آماری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

متغیرهای پژوهش	تعداد مشاهده	آماره آزمون	سطح معنی‌داری	نوع توزیع
ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی	۵۴۳	۰/۴۲۱	۰/۶۶۴	نرمال
ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی	۵۴۳	۰/۱۶۷	۰/۵۶۶	نرمال
خودکارآمدی حسابرس	۵۴۳	۰/۴۲۶	۰/۶۶۷	نرمال

معمولی بودن داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش، با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بررسی شد که نتایج آن در جدول (۳) ارائه شده است. طبق نتایج به‌دست آمده، سطح معنی‌داری آماره آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای همه مؤلفه‌ها در بازه $+1/96 - 1/96$ قرار گرفته است که سطح معنی‌داری این آزمون در ستون آخر، معمولی بودن مؤلفه‌ها را تأیید می‌کند.

آزمون همبستگی متغیرهای پژوهش

قبل از بررسی فرضیه‌های این پژوهش، همبستگی (رابطه) بین ایدئولوژی اخلاقی با خودکارآمدی حسابرس بررسی گشت. از این‌رو برای تعیین رابطه بین متغیرهای تحقیق، با توجه به معمولی بودن داده‌های تحقیق، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد و نتایج آن در جدول (۴) آمده است. علامت ** مندرج در جدول فوق نشان‌دهنده وجود همبستگی بین متغیرهای پژوهش در سطح ۰/۰۱ است. بنابراین ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی به میزان (۰/۸۷۶) با خودکارآمدی حسابرس رابطه مثبت دارد و با توجه به کوچک‌تر بودن سطح معنی‌داری آزمون از مقدار (۰/۰۵)، می‌توان بیان نمود که رابطه فوق معنی‌دار است؛ همچنین ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی به میزان (۰/۸۵۳-) با خودکارآمدی حسابرس رابطه منفی دارد و با توجه به کوچک‌تر بودن سطح معنی‌داری آزمون از مقدار (۰/۰۵)، باید چنین گفت که رابطه فوق معنی‌دار است. در ادامه، به منظور بررسی تأثیرگذاری ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان طبق الگوی فورسیث (۱۹۸۰) بر خودکارآمدی آنان در یک مدل، از مدل‌سازی معادلات ساختاری تأییدی استفاده

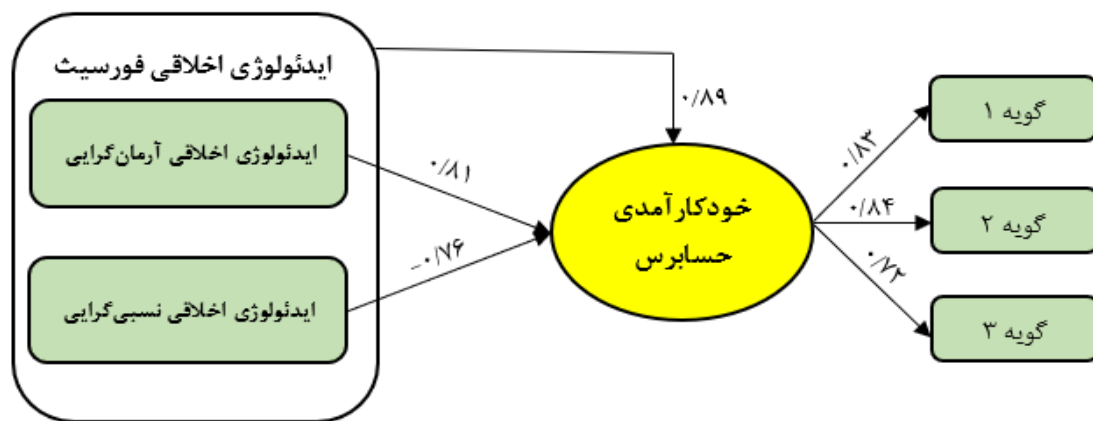
شده‌است. بدین منظور، پس از رسم ساختار، اضافه نمودن قیود مدل و انتخاب روش ماکسیمم درست‌نمایی، مدل مربوط اجرا شده و نمودار مسیر برازش به شرح ادامه به‌دست آمد.

جدول (۴): همبستگی بین متغیرهای مرتبط با خودکارآمدی حسابرس

ردیف	متغیرهای مستقل	خودکارآمدی حسابرس
۱	ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی	ضریب همبستگی پیرسون $0/۸۷۶^{**}$ معنی‌داری $0/۰۰۰$
۲	ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی	ضریب همبستگی پیرسون $-0/۸۵۳^{**}$ معنی‌داری $0/۰۰۰$

آزمون فرضیه‌های پژوهش در حالت استاندارد

در آزمون فرضیه‌های پژوهش، ضرایب مسیر بیانگر میزان تأثیر ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی و ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی بر خودکارآمدی حسابرس می‌باشد؛ لذا نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها در حالت استاندارد در نمودار (۱) ارائه شده‌است. به‌طوری که در آزمون فرضیه فرعی اول، ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی تأثیر مثبت ($0/۸۱$) بر خودکارآمدی حسابرس دارد. به عبارتی، با هر واحد تغییر در ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی، متغیر خودکارآمدی حسابرس به میزان ($0/۸۱$) واحد و هم‌جهت با این ایدئولوژی اخلاقی تغییر می‌کند؛ همچنین در آزمون فرضیه فرعی دوم، ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی تأثیر منفی ($-0/۷۶$) بر خودکارآمدی حسابرس دارد؛ یعنی با هر واحد تغییر در ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی، متغیر خودکارآمدی حسابرس به میزان ($-0/۷۶$) واحد و برخلاف این ایدئولوژی اخلاقی تغییر می‌کند.

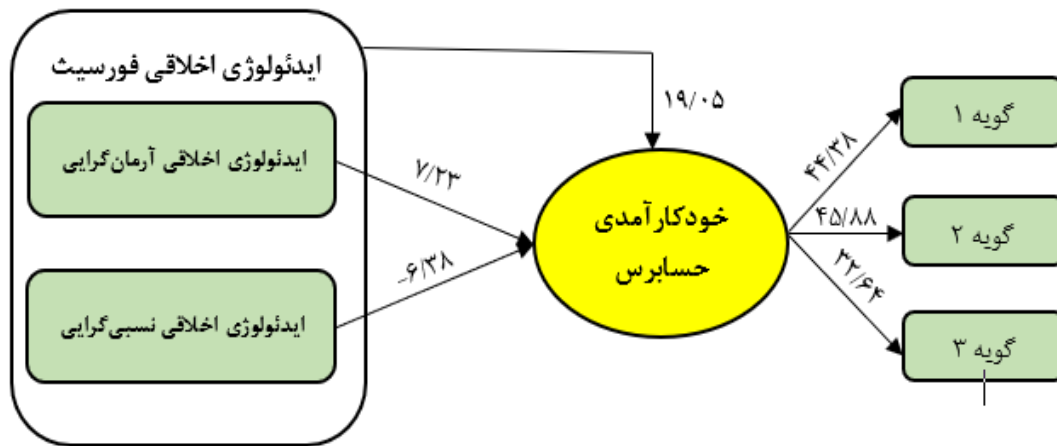

Chi-square= 514.82, df= 204, p-value= 0/05637, RMSEA= 0.058

نمودار (۱): ضرایب مسیر مدل تأثیرپذیری از ایدئولوژی اخلاقی فورسیست

در آزمون فرضیه‌های پژوهش، اگر مقدار قدر مطلق آماره T-Value مربوط به آن ضریب مسیر بزرگ‌تر از $1/۹۶$ باشد، بیانگر معنی‌داری آن است؛ بنابراین در آزمون فرضیه فرعی اول، این تأثیر از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد؛ زیرا آماره T-Value برابر $۷/۲۳$ است که این میزان از مقدار $1/۹۶$ بیشتر است. بنابراین فرضیه فرعی اول که بیانگر تأثیر متغیر

ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی بر خودکارآمدی حسابرس است، در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود؛ یعنی هرچقدر ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی تقویت و افزایش یابد، خودکارآمدی حسابرسان نیز افزایش می‌یابد.

Chi-square= 514.82, df= 204, p-value= 0/05637, RMSEA= 0.058

نمودار(۲): ضرایب معنی‌داری مدل تأثیرپذیری از ایدئولوژی اخلاقی فورسیث

در آزمون فرضیه فرعی دوم نیز، این تأثیر از نظر آماری معنی‌دار می‌باشد. زیرا آماره T-Value برابر $-۶/۳۸$ است که قدر مطلق این میزان از مقدار $۱/۹۶$ بیشتر می‌باشد. بنابراین فرضیه فرعی دوم که بیانگر تأثیر متغیر ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی بر خودکارآمدی حسابرس است، در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود؛ یعنی هرچقدر این ایدئولوژی اخلاقی افزایش یابد، خودکارآمدی حسابرسان کاهش می‌یابد. از این‌رو نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها در حالت معنی‌داری در نمودار(۲) ارائه شده‌است. از آنجا که ضرایب معنی‌داری همه بارهای عاملی برای گویه‌های پژوهش بزرگ‌تر از $۲/۵۸$ است، تمامی بارهای عاملی برای گویه‌های ایدئولوژی اخلاقی و خودکارآمدی حسابرسان با اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار می‌باشند. با توجه به جدول(۵) و نتایج به‌دست آمده از ضرایب مسیر و آماره t، فرض صفر در هر دو فرضیه پژوهش رد می‌شود و وجود تأثیر هر دو ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان طبق الگوی فورسیث بر خودکارآمدی آنان تأیید می‌گردد و این نتایج فرضیه اصلی تحقیق را رد نمی‌کند؛ یعنی، ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان طبق الگوی فورسیث بر خودکارآمدی آنان تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. بنابراین، با توجه به ضرایب مسیر در آزمون فرضیه‌های تحقیق، ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی تأثیر مثبت و معنی‌دار و ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی تأثیر منفی و معنی‌داری بر خودکارآمدی حسابرسان دارد.

جدول(۵): نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌ها	تأثیر ایدئولوژی اخلاقی	ضرایب مسیر	t-value	نتایج
اصلی	الگوی فورسیث ←	۰/۸۹	۱۹/۰۵	پذیرش
فرعی اول	آرمان‌گرایی ←	۰/۸۱	۷/۲۳	پذیرش
فرعی دوم	نسبی‌گرایی ←	-۰/۷۶	-۶/۳۸	پذیرش

سنجش مطلوبیت مدل

جهت سنجش مطلوبیت مدل، در جدول (۶) مهمترین شاخص‌های ارزیابی برازش الگوی مفهومی ارائه شده است. نتایج نشان می‌دهد که مقدار کای اسکوئر بر درجه آزادی از عدد ۳ کوچک‌تر و معادل ۲/۵۲ است که مقدار مناسبی می‌باشد و تفاوت اندک بین داده‌های مشاهده شده پژوهش با مدل مفهومی پژوهش را تأیید می‌کند. مقدار ریشه میانگین مربعات خطای برآورد معادل ۰/۰۵۸ و کوچک‌تر از ۰/۱ است که هر چقدر این شاخص کوچک‌تر باشد، مدل برازش مناسب‌تری دارد. کلیه شاخص‌های برازش مطلق و تطبیقی نیز بزرگ‌تر از مقدار ۰/۹ است که نشان‌دهنده برازش مطلوب و تأیید مدل است و می‌توان نتیجه گرفت که تمامی شاخص‌ها دارای کفایت آماری بوده و همخوانی الگوی مفهومی پژوهش با داده‌های جمع‌آوری شده تأیید می‌شود.

جدول (۶): نتایج ارزیابی برازش کل الگوی مفهومی پژوهش

شاخص‌ها	نام شاخص	اختصار	مقدار	برازش پذیرفتنی
	سطح تحت پوشش (کای اسکوئر)	-	۵۱۴/۸۲	-
شاخص‌های برازش مطلق	کای اسکوئر بر درجه آزادی	X ² /df	۲/۵۲	کوچک‌تر از ۳
	شاخص نیکویی برازش	GFI	۰/۹۳	بزرگ‌تر از ۰/۹
شاخص‌های برازش تطبیقی	شاخص نیکویی برازش اصلاح شده	AGFI	۰/۹۱	بزرگ‌تر از ۰/۹
	شاخص برازش تطبیقی	CFI	۰/۹۷	بزرگ‌تر از ۰/۹
شاخص‌های برازش مقتصد	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA	۰/۰۵۸	کوچک‌تر از ۰/۱

بحث و نتیجه‌گیری

اهمیت تحقیق عوامل تأثیرگذار بر خودکارآمدی حسابرسان در آن است که باور حسابرسان به توانایی‌ها و مهارت‌های خود برای انجام وظایف حرفه‌ای، بر عملکرد و قضاوت حرفه‌ای آنان تأثیر می‌گذارد و موجب ارتقای بینش و ادراک فردی حسابرسان نسبت به مهارت‌های تخصصی خود در حسابرسی می‌شود. از آنجا که فرایند تصمیم‌گیری و قضاوت حرفه‌ای حسابرسان به عوامل متعددی مانند فرایندهای شناختی و رفتاری وابسته است، از این‌رو بخش قابل توجهی از عوامل تأثیرگذار بر عملکرد حسابرسان و کیفیت حسابرسی از عوامل تعیین‌کننده رفتار اخلاقی نشأت می‌گیرد که در این‌باره ایدئولوژی اخلاقی یکی از شاخص‌های مهم سالم بودن حسابرسان است؛ بنابراین، احتمال رعایت نکردن اصول و موازین اخلاقی در حوزه حسابرسی وجود دارد که عدول از اصول و ضوابط اخلاق حرفه‌ای برای مؤسسات حسابرسی هزینه و ریسک دارد و اعتبار حرفه حسابرسی را در جامعه خدشه‌دار می‌کند؛ لذا تدقیق ایدئولوژی اخلاقی جهت تقویت خودکارآمدی و توانمندسازی باور حسابرسان به توانایی‌ها و مهارت‌های تخصصی و پایبندی به معیارهای رفتار اخلاقی، موجب افزایش کیفیت قضاوت اخلاقی و ارتقای کیفیت حسابرسی می‌گردد. بدین منظور، هدف از اجرای این پژوهش بررسی تأثیر ایدئولوژی اخلاقی طبق الگوی فورسیث بر خودکارآمدی حسابرسان می‌باشد و تعیین این‌که کدام نوع ایدئولوژی اخلاقی بیشترین تأثیر را بر خودکارآمدی حسابرسان دارد. برای تحقق هدف مزبور، ابتدا رابطه همبستگی بین متغیرهای تحقیق ارزیابی شد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که هر دو ایدئولوژی اخلاقی فورسیث با خودکارآمدی حسابرسان رابطه معنی‌داری دارد. سپس تأثیر ایدئولوژی اخلاقی بر خودکارآمدی حسابرسان از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری بررسی شد.

در آزمون فرضیه فرعی اول مشخص گردید که ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی حسابرسان بر خودکارآمدی آنان تأثیر مثبت دارد و این تأثیر در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌داری است؛ یعنی با افزایش و تقویت ایدئولوژی آرمان‌گرایی، خودکارآمدی حسابرسان افزایش می‌یابد. براساس یافته‌های پژوهش، توانایی حسابرسان با ایدئولوژی آرمان‌گرایی در قضاوت اخلاقی و عملکرد حرفه‌ای از حسابرسان با ایدئولوژی نسبی‌گرایی بیشتر است. در واقع، حسابرسان دارای ایدئولوژی اخلاقی آرمان‌گرایی اعتقاد دارند، به روش و شیوه‌ای باید عمل کنند که به دیگران آسیبی وارد نشود؛ لذا این گروه از حسابرسان با رعایت و به‌کارگیری اصول و موازین اخلاقی، وضعیتی به خود می‌گیرند که این موضع‌گیری‌ها بر روی قضاوت اخلاقی و کیفیت حسابرسی آن‌ها تأثیر مثبت دارد. در آزمون فرضیه فرعی دوم مشخص گردید، ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی حسابرسان بر خودکارآمدی آنان تأثیر منفی دارد و این تأثیر در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌داری است؛ یعنی با افزایش ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی، خودکارآمدی حسابرسان کاهش می‌یابد. براساس یافته‌های پژوهش، حسابرسان دارای ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی به دلیل عدم رعایت اصول و موازین اخلاقی، هزینه و ریسک مؤسسات حسابرسی را افزایش و کیفیت حسابرسی را کاهش می‌دهند. در واقع، حسابرسان دارای ایدئولوژی اخلاقی نسبی‌گرایی به مجموعه‌ای کامل و جامع از ضوابط، قوانین و معیارهای اخلاقی پایبند نیستند؛ لذا این گروه از حسابرسان تمایلی به پذیرش و رعایت ضوابط، مقررات و قوانین و استانداردهای حرفه‌ای ندارند که این ویژگی‌ها به‌عنوان یک معضل اخلاقی موجب عدول حسابرسان از تصمیم ارزیابی اخلاقی به‌عنوان حرفه‌ای‌گری می‌شود. در واقع، نتیجه آزمون فرضیه اصلی پژوهش نشان می‌دهد که ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان طبق الگوی فورسیت بر خودکارآمدی آنان تأثیر مثبت دارد و این تأثیر در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌داری است. بنابراین، ایدئولوژی اخلاقی زمینه را برای ایجاد و ارتقای اثربخشی فردی حسابرس فراهم می‌کند و می‌تواند موجب بهبود قضاوت اخلاقی حسابرسان گردد و در نهایت کیفیت حسابرسی را افزایش دهد. از این‌رو، یافته‌های مقاله حاضر به‌طور غیرمستقیم با نتایج پژوهش‌های نزو و همکاران (۲۰۱۰)، لونبرگ (۲۰۱۱)، افیفا و همکاران (۲۰۱۵)، اکبر (۲۰۱۶)، اسماعیل و یوهانیس (۲۰۱۸)، مارگونایاسا و همکاران (۲۰۱۹)، دروزد و همکاران (۲۰۲۰)، شایسته شجاعی و پورزمانی (۲۰۲۲)، رویایی و همکاران (۱۳۹۲)، باغومیان و رجب‌دری (۱۳۹۹)، سلیمی و همکاران (۱۳۹۹)، شایسته شجاعی و همکاران (۱۳۹۹) و رجب‌دری و همکاران (۱۴۰۰) همسویی دارد.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که ایدئولوژی اخلاقی حسابرسان، عملکرد آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این موضوع مطابق با الگوی ایدئولوژی اخلاقی فورسیت است؛ بنابراین در این پژوهش، بر به‌کارگیری حسابرسان با ایدئولوژی اخلاقی مناسب جهت حداکثر رساندن کیفیت حسابرسی، تأکید می‌شود. نتایج این پژوهش می‌تواند مفاهیم ایدئولوژی اخلاقی بر پایه الگوی فورسیت را وارد متون تحقیقات رفتاری در حسابرسی کند و زمینه بسط و توسعه این مفاهیم و رعایت رفتار اخلاقی را فراهم نماید؛ لذا با به‌کارگیری حسابرسان با ایدئولوژی اخلاقی مناسب، امکان توسعه یک محیط اخلاقی حرفه‌ای برای مؤسسات حسابرسی جهت ارائه خدمات اطمینان‌بخش بهتر، فراهم می‌گردد.

بر اساس نتایج این پژوهش، به مؤسسات حسابرسی پیشنهاد می‌شود به منظور صیانت از سرمایه سهامداران و منافع سایر ذی‌نفعان، آموزش‌های اخلاقی به حسابرسان را به نحو مطلوب‌تری ارائه دهند تا ضمن بهبود در کیفیت ارائه خدمات حرفه‌ای و اعتبار مؤسسه، زمینه تقویت بیشتر اخلاق حرفه‌ای در حسابرسان فراهم گردد. به متولیان آموزش در حرفه حسابرسی پیشنهاد می‌گردد با برگزاری کارگاه‌های آموزشی مناسب، ایدئولوژی اخلاقی به‌عنوان یک شاخص تأثیرگذار بر عملکرد حسابرسان مورد توجه قرار گیرد و شرکت در دوره‌های آموزش اخلاقی به‌عنوان یکی از

الزامات ارتقای شغلی باشد. به تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابرسی پیشنهاد می‌شود در تجدیدنظر و انتشار استانداردهای جدید حسابرسی، به مؤلفه‌های اخلاق حرفه‌ای توجه نمایند. همچنین به جامعه حسابداران رسمی و سازمان بورس و اوراق بهادار ایران پیشنهاد می‌گردد در فرایند ارزیابی و کنترل کیفیت گزارش‌های حسابرسی، مبانی اخلاق حرفه‌ای را با دقت بیشتر بررسی کنند. در نهایت پیشنهاد می‌شود، در تحقیقات آتی تأثیر و رابطه سایر متغیرهای مرتبط با رفتار اخلاقی شامل امانت‌داری، مسئولیت‌پذیری، حساسیت اخلاقی، عوامل فرهنگی بر خودکارآمدی حسابرسان نیز بررسی گردد.

References

- Afifah, U., Sari, R. N., Anugerah, R., & Sanusi, Z. M. (2015). The effect of role conflict, self-efficacy, professional ethical sensitivity on auditor performance with emotional quotient as a moderating variable. *Procedia Economics and Finance*, 31, 206-212.
- Ajzen, I. (2005). Attitudes, personality, and behavior. *Berkshire: Open University Press*, 17, 183-211.
- Asry, S., & Ginting, H. (2020). Effect of Professional Ethics and Emotional Intelligence on Auditor Performance. *Journal of Research in Business, Economics, and Education*, 2(3), 1-14.
- Akbar, M. (2016). Pengaruh Komitmen Profesional, Efikasi Diri, an Tekanan Ketaatan terhadap Pengambilan Keputusan Etis Auditor dengan Pertimbangan Etis sebagai Variabel Moderating (Studi Empiris pada Kantor Akuntan Publik di Kota Makassar). *Universitas Islam Negeri Alauddin Makassar*.
- Alavi, S. M. (2018). Factors and obstacles to audit quality in Iran. *Chartered Accountant Quarterly*, 2(46), 28-39. (In Persian)
- Beheshti, Y., & Royai, R. (2018). The Study of Correlation between Personal Moral Philosophy and Attitudes to Tax Evasion. *Bi-Quarterly journals of value and behavioral accounting*, 2(4), 247-275. (In Persian)
- Baghomian, R., & Rajab Doori, H. (2020). The relationship between ethical ideology and CPAs stress. *Management Accounting Quarterly*, 13(45), 187-199. (In Persian)
- Bonner, S. E. (1994). A model of the effects of audit task complexity. *Accounting, organizations and society*, 19(3), 213-234.
- Cassidy, T. (2002). Problem-solving style, achievement motivation, psychological distress, and response to a simulated emergency. *Counselling Psychology Quarterly*, 15(4), 325-332.
- Cote, J., Latham, C. K., & Sanders, D. (2013). Ethical Financial Reporting Choice: The Influence of Individual Characteristics. *Advances in Accounting Behavioral Research*, 16, 115-148.
- Duska, R., Duska, B., & Kury, K. (2018). *Accounting Ethics, Third Edition*, UK: John Wiley & Sons.
- Drozd, I., Pysmenna, M., & Volkov, V. (2020). Management of Ethical Behavior of Auditors. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6(4), 66-71.
- Dubinsky, A. J., Natarajan, R., & Huang, W. Y. (2004). The influence of moral philosophy on retail salespeople's ethical perceptions. *The Journal of Consumer Affairs*, 38(2), 297-319.
- Dorantes, C. A., Hewitt, B., & Goles, T. (2006). Ethical decision-making in an IT context: The roles of personal moral philosophies and moral intensity.
- Eynon, G., Hill, N. T., & Stevens, K. T. (1997). Factors That Influence the Moral Reasoning Abilities of Accountants: Implications for Universities and the Profession. *Journal of Business Ethics*, 16, 1297-1309.
- Forsyth, D. R. (1980). A Taxonomy of Ethical Ideologies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(1), 175-184.
- Glover, S. M., & Prawitt, D. F. (2014). Enhancing Auditor Professional Skepticism: The Professional Skepticism Continuum. *Current Issues in Auditing*, 8(2), 1-16.
- Hooman, H. A. (2018). *Structural Equations with LISREL application*, 8th Edition, Tehran: Samt Publications. (In Persian)

- Huang, C. C., You, C. S., & Tsai, M. T. (2012). A multidimensional analysis of ethical climate, job satisfaction, organizational commitment, and organizational citizenship behaviors. *Nursing ethics*, 19(4), 513-529.
- Henry, J. D., & Crawford, J. R. (2005). The short-form version of the Depression Anxiety Stress Scales (Dass-21): Construct validity and normative data in a large non-clinical sample. *British Journal of Clinical Psychology*, 44(2), 227-239.
- Ismail, S., & Yuhanis, N. (2018). Determinants of ethical work behaviour of Malaysian public sector auditors. *Asia-Pacific Journal of Business Administration*, 10(1), 21-34.
- Lunenburg, F. C. (2011). Self-efficacy in the workplace: Implications for motivation and performance. *International Journal of Management, Business, and Administration*, 14(1), 1-6.
- Margunayasa, I. G., Dantes, N., Marhaeni, A. A. I. N., & Sumatra, I. W. (2019). The Effect of Guided Inquiry Learning and Cognitive Style on Science Learning Achievement. *International Journal of Instruction*, 12(1), 737-750.
- D'Zurilla, T. J., & Nezu, A. M. (2010). Problem-solving Therapy. In S. Kdobsor (Ed.), *Handbook of cognitive-behavioral therapies*, New York: Guilford Press.
- Namazi, M., & Rajab Doori, H. (2018). Professional ethics of auditing in Iran: content analysis. *Financial Accounting Empirical Studies*, 15(59), 1-34. (In Persian)
- Namazi, M., & Rajab Doori, H. (2017). Studying The Interaction of Constructs of the Model of Sustainable Development Professional Accounting Ethics Via Dematel Technique. *Financial accounting research*, 9(2), 71-90. (In Persian)
- Ogunyemi, A. O., & Mabekoje, S. O. (2007). Self-efficacy, risk-taking behavior, and mental health as predictors of personal growth initiative among university undergraduates. *Journal of Research in Educational Psychology*, 12, 349-362.
- Parker, S. K. (1998). Enhancing role breadth self-efficacy: The roles of job enrichment and other organizational interventions. *Journal of Applied Psychology*, 83(6), 835-852.
- Royai, R. A., & Ebrahimi, M. (2015). The Effects of Audit Committee Characteristics on Voluntary Ethics Disclosure. *Financial Accounting*, 7(25), 71-88. (In Persian)
- Rajab Doori, H., Vakili Fard, H. R., Salari, H., & Amiri, A. (2021). The relationship between ethical theories and ethical behavior in the judgment of auditors. *Judgment and decision making in accounting and auditing*, 1(1), 113-141. (In Persian)
- Royai, R. A., Talibnia, G., Hassase Y.Y., & Jalili, S. (2013). Relationship Between Personal Moral Philosophy and Demographic Characteristics with Audit Quality Reduction Behaviors. *Management Accounting Quarterly*, 6(16), 15-26. (In Persian)
- Shayesteh Shojaei, P., Pourzamani, Z., & Yaqubnejad, A. (2021). The Impact of Ethical standards including Ethical Environment, Professional Commitment, Ethical Values and Ethical Ideology on Performance of Auditors. *Bi-Quarterly Journal of Value and Behavioral Accounting*, 5(10), 281-318. (In Persian)
- Salimi, A. A., Safari Graili, M., & Walian, H. (2020). The Effect of Auditors' Self-Efficacy and Audit Quality: An Analysis of the Understanding of the Individuality Culture. *Organizational Culture Management*, 18(2), 297-324. (In Persian)
- Shukla, A., & Srivastava, R. (2017). Influence of Ethical Ideology on Job Stress. *Asian Journal of Business Ethics*, 6(2), 233-254.
- Stajkovic, A. D., & Luthans, F. (1998). Self-efficacy and work-related performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 124(2), 240-261.
- Sekerka, L. E., & Bagozzi, R. P. (2015). Moral courage in the workplace: moving to and from the desire and decision to act. *Business Ethics: A European Review*, 16(2), 132-149.
- Shayesteh Shojaei, P., & Pourzamani, Z. (2022). The Effect of Ethical Behavior and Social Identity on the Performance of the Auditors by Emphasizing on Role Conflict, Self-Efficacy and Professional Ethical Sensitivities. *International Journal of Finance and Managerial Accounting*, 6(24), 159-174.
- Urdu, T., & Pajares, F. (2006). Self-Efficacy Belief of Adolescents. Editor(s): Ben Kirshner, *University of Colorado School of Education*.